

УДК 631.164.23:658.152:636.2

О. Г. Булуй,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту інвестиційної діяльності,
Житомирський національний агроекологічний університет
А. О. Гуменюк,
старший викладач кафедри менеджменту інвестиційної діяльності,
Житомирський національний агроекологічний університет

ЛІЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТУВАННЯ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

O. Buluy,
Candidate of economic sciences, associate professor of the department of investment management,
Zhytomyr National Agroecological University
A. Humenyuk,
Senior lecturer of the department of investment management,
Zhytomyr National Agroecological University

LEASING AS A TOOL OF INVESTMENT OF DAIRY CATTLE BREEDING

Розглянуто вузлові аспекти інвестиційного забезпечення розвитку молочного скотарства. Визначено залежність між прибутковістю галузі та її інвестиційною привабливістю і кредитоспроможністю. Обґрунтовано необхідність розвитку лізингу в молочному скотарстві з метою активізації його інвестиційного забезпечення.

The paper considers the main aspects of investment of development in Ukraine. The dependence between the profitability of the industry and its investment attractiveness and solvency are defined. The author substantiates the necessity of leasing development in dairy cattle breeding for the purpose of activation investment.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, фінансові ресурси, лізинг, молочне скотарство.

Key words: investment, investment activities, financial resources, leasing, dairy cattle breeding.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Галузь молочного скотарства в Україні перебуває в кризовому стані. За роки незалежності виробництво молока коров'ячого стрімко зменшилось, що негативно впливає не тільки на виробників молока, молокопереробні підприємства, споживачів, але й на українську економіку в цілому. Лише протягом останніх років у молочному скотарстві спостерігаються перші незначні позитивні зрушення.

Виробництво молока в Україні є одним із найбільш перспективних напрямів діяльності в аграрному секторі, що зумовлено значною ємністю ринку молочних продуктів, а також його великим потенціалом розвитку. Так, у 2012 р., за даними статистики, підприємствами торгівлі реалізовано продуктів молочних на суму 13,6 млрд грн проти 11,0 млрд грн у 2011 р. Доволі високими є і темпи зростання ринку — 7,4 % у 2011 р. та 16,4 % у 2012 р. у фіксованих цінах [1,

с. 3; 2, с. 3]. Зважаючи на те, що середньостатистичний українець все ще не споживає науково обґрунтованої норми молока та молочних продуктів, в найближчому майбутньому варто очікувати подальшого підвищення споживчого попиту. Разом з тим, зростання попиту на продукцію потребує більших обсягів молока для переробки. Вже сьогодні на молокопереробних підприємствах не вистачає сировини для виробництва. Свідченням цього є збільшення імпорту молочної сировини (концентроване молоко, сухе знежирене молоко) в Україну в останні роки [3, с. 7].

Нині значною мірою дефіцит сировини на молокопереробних підприємствах покривається за рахунок додавання у молочні продукти штучних замінників молока чи його компонентів (молочного жиру, молочного білка, лактози). Реакцією на таку ситуацію стало прийняття у першому читанні законопроекту "Про

внесення змін до Закону України "Про молоко та молочні продукти" та інших законодавчих актів щодо посилення заходів боротьби з фальсифікацією молочних продуктів" згідно з якими на законодавчому рівні вводиться термін "молоковмісний продукт" з обов'язковим маркуванням такої продукції [4]. Проте удосконалення термінологічних понять не вирішує проблеми інвестиційного забезпечення. Наразі очевидним є необхідність нарощування обсягів виробництва молока та підвищення його якості шляхом модернізації застарілої матеріально-технічної бази галузі та впровадження прогресивних технологій утримання тварин.

Одночасно до пошуку шляхів інвестування виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах підштовхують і міжнародні зобов'язання України перед СОТ та ЄС щодо поліпшення якості виробленого молока. З 2015 р. молоко, вироблене в особистих селянських господарствах, можна буде використовувати лише для власного споживання цими господарствами. Це ще більше загострить проблему дефіциту молочної сировини на ринку, оскільки сьогодні 50 % всього молока, що надходить на переробку, забезпечують господарства населення.

В таких умовах питання доцільності інвестування у молочне скотарство не викликає сумнівів. Проте проблемним є механізм забезпечення фінансовими ресурсами галузі. В умовах недосконалої аграрної політики, негативних наслідків світової фінансової кризи власні ресурси сільськогосподарських підприємств обмежені, кредитні ресурси недоступні, а вкладення приватного капіталу в дану галузь стримуються тривалим терміном окупності інвестицій. Відтак для сільськогосподарських підприємств найбільш привабливим інструментом залучення фінансових ресурсів у розвиток молочного тваринництва може стати лізинг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вирішенню проблемних питань відродження галузі молочного скотарства присвячені праці багатьох дослідників. Серед них виділяються фундаментальні роботи П.К. Канінського, П.В. Шваба, В.М. Микитюка, П.Т. Саблука, В.І. Бойка, М.К. Пархомця та багатьох інших. Втім для реалізації пропонованих заходів необхідні значні фінансові ресурси, що вимагає пошуку інвестиційних джерел.

Фінансове забезпечення розвитку молочного скотарства є невід'ємною частиною багатьох законодавчих ініціатив та програмних доку-

ментів. Серед них: Закони України "Про молоко та молочні продукти", "Про племінну справу у тваринництві", "Про державну підтримку сільського господарства України", "Про фінансовий лізинг"; постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку тваринництва", "Про затвердження Порядку використання сум податку на додану вартість, сплачених переробними підприємствами до спеціального фонду державного бюджету", "Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва"; програма "Галузева Програма розвитку молочного скотарства України до 2015 року", а також національний проект "Відроджене скотарство".

Велика роль у забезпеченні фінансовими ресурсами галузі належить державній підтримці за рахунок кредитних гарантій, субсидування процентних ставок та податкових пільг. Проте, як свідчать дослідження О.Є. Гудзь та П. А. Стецюк, така підтримка не сприяє якісним змінам в аграрному секторі, окрім того вона не забезпечує надходження необхідних обсягів кредитних ресурсів у силу своєї обмеженості та не завжди прозорих механізмів розподілу коштів [5, с. 53]. Не сприяють активній модернізації виробничих фондів у тваринництві й обмежені власні інвестиційні ресурси сільськогосподарських підприємств. Це зумовлює пошук новітніх інноваційних фінансових технологій, адекватних викликам і загрозам сучасного економічного простору серед, яких чільне місце займає лізинг.

Стимулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі за рахунок лізингу було у полі зору Н.С. Танклевської [6], В.Г. Чабана [7], М.А. Садикова [8]. Фінансові аспекти з лізингу племінних тварин досліджував О.В. Кругляк [9]. Проте складність і гострота ситуації в тваринництві вимагає подальшого пошуку шляхів активізації інвестиційних процесів у галузі на інноваційній основі.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження стану молочного скотарства в Україні та розробка пропозицій щодо його інвестиційного забезпечення за рахунок сучасних фінансових інструментів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Успішний розвиток тваринництва в країні, переведення його на інноваційну основу значною мірою залежить від спрямування вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробни-

ками своїх доходів у інвестиції, залучення кредитних ресурсів та іноземних інвестицій, а також використання коштів інших джерел. В сучасних умовах інвестування сільського господарства України має свої особливості, які впливають також на галузеву структуру освоєних коштів. Упродовж багатьох років інвестиційні пріоритети належали рослинництву, частка якого в загальному обсязі інвестицій у розвиток аграрного сектору економіки становила 70—75 %. Обсяги вкладень у розвиток тваринництва поки що обмежені, що є наслідком низької привабливості та збитковості виробництва багатьох видів продукції цієї галузі [10, с. 24]. Так, у 2012 р. на розвиток тваринництва в Україні спрямовано 4,8 млрд грн інвестицій, або 25,3 % їх обсягу в сільське господарство [11, с. 15].

Нерівномірно розподіляються кошти і за галузями тваринництва. За розрахунками національного наукового центру "Інститут аграрної економіки", у розвиток птахівництва щорічно вкладається близько 45 % інвестицій, спрямованих в основний капітал тваринництва. Проте, незважаючи на світову тенденцію до збільшення виробництва продукції молочного і м'ясного скотарства, в Україні частка вкладень на ці цілі скорочується [12, с. 23].

Основною проблемою молочного скотарства є низький рівень прибутковості, що зумовлює скорочення обсягів виробництва продукції і поголів'я корів у господарствах усіх категорій та форм власності. Так, з 1990 р. по 2013 р. галузь втратила більше половини свого виробничого потенціалу і сьогодні спроможна виробляти близько 11 млн т молока (табл. 1). Лише в останні роки виробництво сирого молока стабілізувалося завдяки зростанню продуктивності корів. Проте призупинити скорочення поголів'я так і не вдалося. У порівнянні з показником 1990 р. станом на 01.01.2013 р. в усіх категоріях господарств чисельність корів скоротилася у 3,3 рази і становила менше 2,6 млн голів. Щороку поголів'я у середньому зменшувалося на 3,2 %, або ж на 740 корів у день. Така ситуація призвела до зменшення рівня виробництва та споживання продуктів молочного скотарства.

Таблиця 1. Виробництво, переробка та споживання молока в Україні

Рік	Поголів'я корів [*] , тис. голів		Виробництво молока, тис. т		Реалізація молока сільськогосподарськими підприємствами, тис. т	Надійшло молока та молочних продуктів на підприємства, що займалися її переробкою, тис. т	Споживання молока та молочних продуктів на одну особу за рік, кг
	у господарствах усіх категорій	з них у сільськогосподарських підприємствах	у господарствах усіх категорій	з них у сільськогосподарських підприємствах			
1990	8527,6	6354,5	24508,3	18634,1	18023,0	17958,4	373,2
1995	7818,3	5005,3	17274,3	9443,0	6766,2	6058,3	243,6
2000	5431,0	2476,0	12657,9	3668,7	2683,7	3334,8	199,1
2005	3926,0	949,9	13714,4	2582,5	2121,3	5689,0	225,6
2006	3635,1	866,2	13286,9	2454,0	2017,3	5607,4	234,7
2007	3346,7	764,0	12262,1	2178,0	1824,8	6038,6	224,6
2008	3095,9	678,6	11761,3	2089,9	1834,3	5443,8	213,8
2009	2856,3	624,3	11609,6	2236,0	1993,9	4741,8	212,4
2010	2736,5	604,6	11248,5	2216,6	2004,1	4793,2	206,4
2011	2631,2	589,1	11086,0	2245,9	2061,3	4615,1	204,9
2012	2582,2	583,7	11377,6	2535,3	2360,1	4716,4	214,9

* На 1 січня відповідного року.
Джерело: [13, с. 9; 14]

Нині за відсутності достатньої кількості молокосировини на споживчому ринку України почали з'являтися, так звані молоковісні продукти [15]. Це свідчить про зростання попиту на ринку молочних продуктів і неспроможність сільськогосподарського виробництва у короткостроковому періоді задовольнити додаткові потреби ринку в молоці.

Важкий стан галузі зумовлений багатьма причинами. До них відносять невідповідність, а часто і недотримання технології виробництва продукції у молочному скотарстві, руйнування системи кормовиробництва та селекційно-племінної роботи, неповноцінне кормозабезпечення, нестабільний рівень закупівельних цін на молоко тощо. Проте, на наше переконання, зменшення виробництва молока та чисельності поголів'я корів було наслідком недосконалої економічного механізму розвитку галузі, який не дозволяв здійснювати інвестування та модернізацію галузі.

Впродовж тривалого періоду в Україні галузь молочного скотарства не розглядалася з погляду бізнесу. І лише в останні роки, коли встановилася відносно стабільна, висока ціна, окремі сільськогосподарські товаровиробники почали змінювати своє ставлення. На жаль, підприємств, які утримують корів залишилось надзвичайно мало. В Україні станом на початок 2013 р. нараховувалося 3432 сільськогосподарських підприємства, які займалися виробництвом молока. У половини з них є тільки кілька десятків корів (рис. 1). Тому першочер-

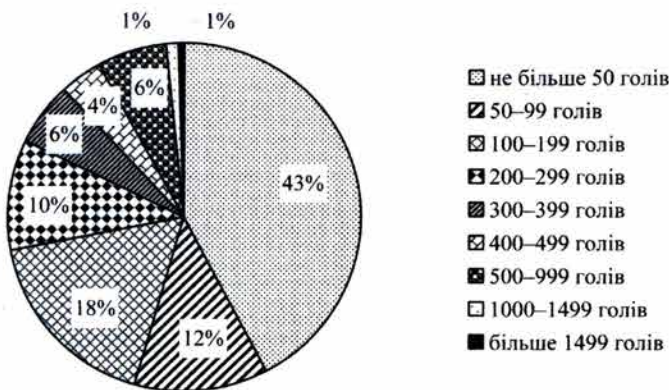

Рис. 1. Структура сільськогосподарських підприємств за наявністю поголів'я корів на 1 січня 2013 р.

Джерело: побудовано за даними [16, с. 36].

говим завданням наразі є нарощення поголів'я та зростання надоїв.

Про перші позитивні зрушення в галузі молочного скотарства свідчить незначне зростання виробництва у 2012 р. Таких змін вдалося досягти завдяки підвищенню рівня річної продуктивності до 4361 кг проти 2863 кг у 1990 р. Мінімальною межею ефективного ведення молочного бізнесу є рівень річної продуктивності корів не менше 3000 кг [17]. Стійке перевищення цього рівня досягнуто лише з 2005 р. Вищевикладене дозволяє намітити основні шляхи виходу молочного скотарства із кризового стану, в основі якого має лежати індустріалізація галузі, тобто розширене відтворення поголів'я та зростання продуктивності тварин на базі великотоварного виробництва.

Необхідність розвитку молочної галузі усвідомлюється і на найвищому рівні. З цією метою була розроблена галузева Програма розвитку молочного скотарства України до 2015 року. Основними орієнтирами програми є стимулювання розвитку великотоварних молочних підприємств, прискорене нарощування у них поголів'я корів і підвищення молочної продуктивності. Зокрема, передбачається збільшення поголів'я корів до 4,4 млн голів за рахунок нарощування його чисельності в сільськогосподарських підприємствах [18].

Забезпечити швидкий приріст поголів'я у найближчий час — досить складне завдання. Проблеми відновлення молочного стада зумовлені кількома аспектами. По-перше — для отримання повноцінної корови необхідні значні витрати часу. По-друге — продуктивної худоби залишилось надто мало. По-третє — в Україні дуже важко купити генетично якісне поголів'я. По-четверте — імпорт племінних тварин кардинальних змін не забезпечить у зв'яз-

ку із незначними обсягами ввезення тварин. По-п'яте — згідно з міжнародними стандартами щороку потрібно вибраковувати близько 25—30 % поголів'я. Враховуючи вищевикладене, реальність цільових індикаторів програми за існуючих темпів відновлення галузі можна піддати сумніву.

Усвідомлюючи ситуацію у молочному секторі та враховуючи стратегічне значення для держави, скотарство віднесене до пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку в Україні. Розробка національного проекту "Відроджене скотарство" є практичною основою для здійснення економічних реформ в галузі та сприяння державі у розвитку тваринництва з відповідним фінансовим забезпеченням. Зокрема, для підтримки відібраних проєктів у молочному скотарстві передбачається залучення інвестицій у розмірі 2,8 млрд грн. [19].

Для розвитку молочного бізнесу потрібні значні фінансові ресурси (будівництво молочнотоварних ферм та інфраструктури, придбання обладнання та продуктивної худоби), оскільки досягти високих результатів на застарілій матеріально-технічній базі неможливо. Власних фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств часто не вистачає навіть на фінансування галузей з більш швидким оборотом капіталу, не кажучи вже про молочний бізнес. "Дана галузь відноситься до так званих "довгих грошей", оскільки на те, щоб отримати повноцінну корову, потрібні значні капітальні вкладення та витрати часу (6—7 років)" [20]. Усе це негативно позначається на кредитній привабливості галузі.

Проаналізуємо кредитоспроможність галузі шляхом зіставлення рентабельності виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах та процентних ставок за кредитами у національній валюті, виданими комерційними банками суб'єктам господарювання. Рентабельність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах України у 2000—2012 рр. коливалася від мінус 13,8 % у 2002 р. до 18,5 % у 2011 р. За досліджуваний період лише у 2010 та 2011 рр. рентабельність виробництва молока незначно перевищувала середньорічну процентну ставку за новими кредитами (рис. 2). Зрозуміло, що в умовах нестабільної дохідності галузі залучення кредитних ресурсів є доволі складним завданням, навіть з урахуванням державних гарантій щодо компенсації процентних ставок у розмірі подвійної облікової ставки, встановленої Національним банком України.

Для сільськогосподарської галузі, враховуючи вищу ризикованість ведення бізнесу, процентні ставки були ще вищими. Так, процентна ставка за новими кредитами для сільськогосподарських підприємств у грудні 2012 р. становила 21,6 % та збільшилась проти січня місяця цього ж року на 3 процентні пункти. Найнижчі процентні ставки, до 15—16 % річних за новими кредитами, для аграрного сектору фіксувалися лише у 2011 р. У 2009—2010 рр. процентна ставка за кредитами в окремі періоди сягала 25 % [24, с. 3—5]. За існуючої ситуації в галузі, аби інвестувати кошти у молочне скотарство, вартість кредитних ресурсів має бути значно нижчою, не перевищувати 10 %. Високі процентні ставки роблять продукцію неконкурентоспроможною, а самі підприємства нерентабельними.

Особливості кредитного забезпечення аграрного сектору полягають навіть не стільки у високих процентних ставках, скільки у незадовільному фінансовому стані багатьох підприємств, відсутності ліквідної застави, яку вимагає банк за кредитом, що у поєднанні із низькою прибутковістю галузі тваринництва ускладнюють, а часто й унеможливають одержання довгострокових банківських кредитів. Як свідчать аналітичні дослідження фінансового стану сільськогосподарських підприємств, більше 70 % із них є неконкурентоспроможними для довгострокових вкладень [25], що вимагає пошуку нових умов та форм фінансування для галузі.

Не є вирішенням і державна підтримка кредитування галузі за рахунок кредитних гарантій та субсидування процентних ставок. Відшкодування процентних ставок за кредитами, виданими сільськогосподарським підприємствам, здійснюється на конкурсній основі згідно з поданими заявками, що не знижує ризик неповернення самої позики. Окрім того, реалізація кредитної державної підтримки у повному обсязі постійно потребуватиме значних витрат державних ресурсів. Враховуючи обмеженість бюджетних коштів, слід зосередити діяльність на такій підтримці кредитного забезпечення молочнотоварного виробництва, яке б стимулювало проведення структурних змін та запровадження прогресивних технологій у тваринництві, а також не було б обтяжливим для бюджету. Перспективним інструментом фінан-

Рис. 2. Рентабельність виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах та середньозважені у річному обчисленні процентні ставки за кредитами в економіці, %

Джерело: [21, с. 148; 22, с. 16; 23, с. 91].

сування придбання необхідного обладнання та продуктивної худоби є лізинг.

Світовий досвід свідчить, що лізинг є одним із найпрогресивніших інструментів матеріально-технічного забезпечення. Так, за даними Європейської лізингової асоціації (Leasingore), у 2011 р. на лізингові угоди припадало 21 % загальних інвестицій у Європі [26, с. 3]. Лізинг дозволяє без значних фінансових вкладень з боку виробників забезпечувати формування необхідної матеріально-технічної бази.

Лізинг сприяє збільшенню інвестиційної активності підприємств і на цій основі активізує економічне зростання. Так, за даними ЄБРР, суб'єкти підприємництва, які використовують лізинг, в середньому інвестують на 57 % більше ніж ті, які не використовують таких інструментів. Унікальність лізингу полягає в можливості не лише збільшувати обсяги інвестицій, а й суттєво впливати на кінцеві результати діяльності підприємств.

Розвиток лізингових послуг зміцнює і промисловий сектор економіки, створюючи умови для його прискореного розвитку. Слід наголосити, що лізинг посилює й конкуренцію на ринку позикового капіталу, а отже, сприяє зниженню процентних ставок за кредитними ресурсами, що робить їх ще більш доступними.

Активно використовується лізинг як інструмент інвестування економіки у таких країнах, як Німеччина, Франція, Італія, Англія, Швеція [27, с. 5]. Значних результатів досягнуто і в Росії, де в останні роки обсяг лізингових угод в окремі роки подвоювався. Якщо в європейських країнах лізинг розвивається десятиліттями, то досвід Росії щодо стимулювання ринку лізингових послуг є корисним для України. Основним мотиваційним чинником поширення

лізингу в Росії є повна окупність орендованих засобів. Згідно з російським законодавством лізингоотримувачі мають змогу застосовувати механізм прискореної амортизації. Це дає можливість скоротити в сільськогосподарських підприємствах термін оновлення техніки [28, с. 119].

На жаль, в Україні лізингові відносини знаходяться на стадії становлення. За даними Національної акціонерної компанії "Укראгролізинг", обсяг лізингових інвестицій в загальних інвестиціях у всі галузі виробничої діяльності становить лише 1,2 %, що значно менше ніж у найбільш розвинених країнах. Так, у США 31,1 % усіх інвестицій здійснюється за рахунок лізингу, в Румунії — 30,8 %, Швейцарії — 23,3 %, Канаді — 20,2 % [29].

Ефективно вирішити завдання щодо залучення інвестицій у молочне скотарство України можна в рамках лізингових операцій. Згідно з розрахунками, наведеними у Галузевій програмі розвитку молочного скотарства України до 2015 року, обсяг інвестицій, необхідний для будівництва приміщень для утримання худоби, закупівлі племінних телиць, обладнання, техніки та механізмів для кормовиробництва, становить 46 тис. грн в розрахунку на корову зі шлейфом [18]. Навіть якщо виходити з цієї потреби, а ціни з часу розробки програми у середньому змінилися удвічі, то для побудови ферми на 100 голів потреба в інвестиціях становить 4,6 млн грн. Більшість сільськогосподарських підприємств такими ресурсами не володіють.

За допомогою лізингового механізму сільськогосподарські підприємства мають змогу придбати нове обладнання та техніку, вартість яких перевищує їх річні фінансові можливості, або заощаджувати кошти для інвестування в інші, більш ефективні види діяльності. Наприклад, плата за договором лізингу обладнання вартістю 100 тис. грн терміном на 5 років, залежно від умов договору (суми початкового внеску), у перший рік може становити 43,5 тис. грн. Дана сума складається із попереднього лізингового платежу (15 % вартості обладнання), винагороди лізингодавцю за передану в лізинг техніку (7 % від невідшкодованої вартості обладнання) та чергових лізингових платежів і винагороди у розмірі 7% від невідшкодованої попереднім лізинговим платежем вартості обладнання та черговими платежами. Окрім того обов'язково здійснюється страхування обладнання за рахунок лізингоотримувача. На другий рік сума сплати становить вже 21,3, на третій — 20,1, на четвертий — 18,9 на

п'ятий — 17,7 тис. грн. Усього буде сплачено 121,6 тис. грн. Таким чином, придбання активів у лізинг дозволяє знизити початкові витрати на 60 % та переплатити всього 20 % вартості придбаного обладнання.

Однак отримати необхідне для тваринницької галузі обладнання на умовах лізингу через нерозвиненість ринку лізингу в Україні проблематично. В основному поширений лізинг авто-транспорту та сільськогосподарської техніки. Діяльність спеціалізованої компанії "Укראгролізинг", яка за рахунок коштів державного бюджету закуповує техніку вітчизняного виробництва і передає на умовах лізингу, жорстко регламентована нормативними документами Кабінету Міністрів України. Складність придбання обладнання для молочних ферм у лізинг полягає у тому, що таке обладнання в Україні практично не виробляється. Відсутні й можливості придбання племінних тварин на умовах лізингу.

Натомість у Росії державне акціонерне товариство "Росагролізинг" з 2002 р. щороку забезпечує поставки близько 50 тис. голів високопродуктивної худоби (ВРХ, свині, коні). Придбання племінних тварин для аграрного сектору на умовах лізингу виявилось настільки вдалим, що нині обговорюється питання щодо розширення переліку активів, які можуть надаватися на умовах лізингу в першу чергу в галузі тваринництва [30].

Такий досвід може бути корисним для України. Оскільки сучасна аграрна політика спрямовується на підтримку розвитку великотоварного молочного виробництва, то зростатиме попит на технологічні активи. Лізинг може допомогти підприємствам в отриманні доступу до таких активів.

Формування матеріально-технічної бази за рахунок лізингу дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам не залучати позиковий капітал і не відволікати власні фінансові ресурси. Відтак лізинг забезпечує оновлення виробничих фондів за рахунок одержання нового обладнання без оплати його повної вартості. Лізинг дозволяє оперативніше модернізувати активи підприємств, що сприяє посиленню їх конкурентоспроможності.

Фінансування в аграрній сфері лізингових угод є більш привабливим і для державного бюджету, оскільки на відміну від кредитної підтримки кошти видаються на умовах зворотності та є джерелом фінансування в наступні роки у міру повернення лізингових платежів. Не менш важлива роль лізингу і в наповненні бюджету за рахунок податкових надходжень.

Очевидно, що лізинг є найоптимальнішим засобом фінансування розвитку молочного скотарства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, галузь молочного скотарства потребує значних фінансових ресурсів на оновлення виробничих приміщень, придбання нової техніки, обладнання, а також формування молочного стада. Лізинг є одним із найпривабливіших інструментів оновлення основних виробничих фондів для понад 3,4 тис. сільськогосподарських підприємств, які бажають розвивати молочний бізнес. Для цього необхідно: по-перше, розширити перелік технологічного обладнання та техніки, що використовується у молочному скотарстві, що може видаватися на умовах лізингу; по-друге, ввести племінних тварин до переліку об'єктів, які можуть постачатися сільськогосподарським товаровиробникам на умовах лізингу; по-третє, збільшити обсяги фінансування лізингових програм; по-четверте, сприяти покращенню інформування потенційних споживачів лізингових послуг.

Література:

1. Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємств за товарними групами за 2012 рік. — К.: Держ. служба статистики України, 2013. — 24 с.
2. Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємств за товарними групами за 2011 рік. — К.: Держ. служба статистики України, 2012. — 24 с.
3. Ключові питання молочного сектору України та попередні рекомендації [Електронний ресурс]: результати дослідження / експерт О.І. Мозгова. — Режим доступу: http://www.swar-rural.org.ua/files/ua/market_infrastructure/Dairy_Report_Ukr.pdf
4. Про внесення змін до Закону України "Про молоко та молочні продукти" та інших законодавчих актів щодо посилення заходів боротьби з фальсифікацією молочних продуктів [Електронний ресурс]: проект закону України від 04.02.2013 р. № 2172. — Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=45633&pf35401=249696>
5. Гудзь О.Є. Напрями удосконалення державної підтримки кредитного забезпечення галузі тваринництва / О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк // Економіка АПК. — 2012. — № 11. — С. 49—56.
6. Танклевська Н.С. Проблеми розвитку лізингу в регіональних АПК / Н.С. Танклевська

// Економіка АПК. — 2007. — № 3. — С. 58—61.

7. Чабан В.Г. Лізинг в АПК як інструмент запровадження інновацій / В.Г. Чабан // Економіка АПК. — 2006. — № 3. — С. 48—51.
8. Садиков М.А. Лізинг у сільському господарстві / М.А. Садиков // Агроінком. — 2005. — № 3—4. — С. 27—32.
9. Кругляк О. В. Організаційні та фінансово-економічні складові відносин з лізингу племінних тварин / О.В. Кругляк // Економіка АПК. — 2008. — № 4. — С. 87—89.
10. Інвестиційний розвиток сільського господарства Київської області / [Ю.О. Лупенко, М.І. Кісіль, М.Ю. Кожем'якіна та ін.]; за ред. М.І. Кісіля. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2012. — 86 с.
11. Капітальні інвестиції в Україні за 2012 рік: стат. бюлетень. — К.: Держ. служба статистики України, 2013. — 38 с.
12. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [Ю.О. Лупенко, М.Я. Дем'яненко, М.І. Кісіль та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка, М.І. Кісіля. — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — 66 с.
13. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: стат. збірник / за ред. Н.С. Власенко. — К.: Держ. служба статистики України, 2012. — 54 с.
14. Тваринництво [Електронний ресурс]: стат. інформація. — Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/tvar_u.html
15. Стараннями депутатів в українських магазинах з'явиться новий вид продуктів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://fakty.ua/163745-staraniyami-deputatov-v-ukrainskih-magazinah-poyavitsya-novuj-vid-produktov>
16. Тваринництво України 2012: стат. збірник / [відп. за вип. О.М. Прокопенко]. — К.: Держ. служба статистики України, 2013. — 212 с.
17. Гуцул Т.А. Ефективність та перспективи розвитку молочного скотарства в Україні [Електронний ресурс] / Т.А. Гуцул // Вісник СНАУ. — 2011. — № 1. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/2011_1/49Gutcul.pdf
18. Про затвердження галузевої Програми розвитку молочного скотарства України до 2015 року [Електронний ресурс]: наказ Мін-ва аграр. політики України, Української академії аграрних наук від 10.12.2007 р. № 886/128. — Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_b5/pg_gswbxt.htm

19. Національний проект "Відроджене скотарство" [Електронний ресурс]: офіційне інтернет-представництво Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. — Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/vidrodzhenskotarstvo>

20. Степанюк О. Тваринництво в Україні — відродження чи занепад? [Електронний ресурс] / О. Степанюк / Агробізнес сьогодні. — 2012. — № 11 (234). — Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/1105.html?ed=63>

21. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. О.Г. Осауленка. — К.: Август Трейд, 2012. — 559 с.

22. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 рік: стат. бюлетень / відпов. за вип. О.М. Прокopenko. — К.: Держ. служба статистики України, 2013. — 88 с.

23. Статистичний бюлетень (електронне видання Національного банку України) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/files/stat.pdf>

24. Кредитування сільськогосподарських корпорацій іншими депозитними корпораціями (банками) [Електронний ресурс]: статис. вип. за трав. 2013 р. / Нац. банк України. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doc-catalog/document?id=72196>

25. Дем'яненко М.Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): [монографія] / М.Я. Дем'яненко, О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — 302 с.

26. Leaseurope Response to Green Paper on Financing Long Term Investment [Electronic resource]. — Available at: <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp130625.pdf> (Accessed 25 Sep 2013).

27. The voice of leasing and automotive rental in Europe: annual survey 2012 [Electronic resource]. — Available at: <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/stats/European%20Leasing%20Market%202012.pdf> (Accessed 25 Sep 2013).

28. Добіжа Н.В. Сутність та форми лізингу в АПК / Н.В. Добіжа // Економіка АПК. — 2008. — № 9. — С. 116—122.

29. Історія розвитку лізингу в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?/istoriya-rozvitku-lizingu-v-ukrayini.html>

30. Племенная продукция [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.rosagro-leasing.ru/breeding_cattle/

References:

1. State Statistics Service of Ukraine (2013), "Indeksy fizychnoho obsiahu rozdrubnoho tovarooborotu pidpriumstv za tovarnymy hrupamy za 2012 rik. Statystychnyj zbirnyk" [Volume indices of retail trade turnover of the enterprises in 2012. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

2. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Indeksy fizychnoho obsiahu rozdrubnoho tovarooborotu pidpriumstv za tovarnymy hrupamy za 2011 rik. Statystychnyj zbirnyk" [Volume indices of retail trade turnover of the enterprises in 2011. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

3. Mozghova, O. I. (2011), "Key issues dairy sector in Ukraine and preliminary recommendations", available at: http://www.swap-rural.org.ua/files/ua/market_infrastructure/Dairy_Report_Ukr.pdf (Accessed 25 Sep 2013).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Milk and Dairy Products" and other legislation to strengthen measures to combat counterfeiting of dairy products", available at: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/web-proc34?id=&pf3511=45633&pf35401=249696> (Accessed 25 Sep 2013).

5. Hudz', O. Ye. (2012), "Areas of improvement of the state support the credit of Livestock", *Ekonomika APK*, vol. 11, pp. 49—56.

6. Tanklevs'ka, N. S. (2007), "Problems of the leasing development in regional agro-industrial complexes", *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 58—61.

7. Chaban, V. H. (2006), "Leasing in agro-industrial complex as a tool for introduction of innovations", *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 48—51.

8. Sadykov, M. A. (2005), "Leasing in agriculture", *Ahroinkom*, vol. 3-4, pp. 27—32.

9. Kruhliak, O. V. (2008), "Organizational, financial and economic components of the relations by leasing breeding livestock", *Ekonomika APK*, vol. 4, pp. 87—89.

10. Lupenko, Yu. O. Kisil', M. I. Kozhem'iakina, M. Yu. Kropyvko, M. M. and other (2012), *Investytsijnyj rozvytok sil's'koho hospodarstva Kyivs'koi oblasti* [Investment development of agriculture in Kyiv region], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.

11. State Statistics Service of Ukraine (2013), "Kapital'ni investytsii v Ukraini za 2012 rik.

Statystychnyj biuleten'" [Capital investments in Ukraine for 2012. Statistical bulletin], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

12. Lupenko, Y. O. Dem'ianenko, M. Y. Kisil', M. I. Kozhem'iakina, M. Yu. and other (2012), Stratehichni napriamy investytsijnoho zabezpechennia rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of investment providing of the agriculture development in Ukraine for the period till 2020], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.

13. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Balansy ta spozhyvannia osnovnykh produktiv kharchuvannia naselenniam Ukrainy. Statystychnyj zbirnyk" [Balances and consumption of main food products by population of Ukraine. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

14. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2013), "Tvarynnytstvo. Statystychna informatsiia" [Animal production. Statistical information], available at: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/tvar_u.html (Accessed 25 Sep 2013).

15. Facts and comments (2013), "Through the deputies efforts in the Ukrainian stores will be a new kind of products", available at: <http://fakty.ua/163745-staraniyami-deputatov-v-ukrainskih-magazinah-poyavitsya-novyy-vid-produktov> (Accessed 25 Sep 2013).

16. State Statistics Service of Ukraine (2013), "Tvarynnytstvo Ukrainy 2012. Statistical zbirnyk" [Animal production of Ukraine 2012. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

17. Hutsul, T. A. (2011), "Economic efficiency and prospects of the development of the dairy breeding in Ukraine", Visnyk SNAU, [Online], vol. 1, available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/2011_1/49Gutcul.pdf (Accessed 25 Sep 2013).

18. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2007), "Order of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine and Ukrainian Academy of Agrarian Sciences "On approval of the branch development program of the dairy cattle breeding of Ukraine till 2015", available at: http://uazakon.com/documents/date_b5/pg_gswbxt.htm (Accessed 25 Sep 2013).

19. The official site of State Agency for Investment and National projects of Ukraine (2013), "National project "Revived cattle breeding", available at: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/vidrodzhene-skotarstvo> (Accessed 25 Sep 2013).

20. Stepaniuk, O. (2012), "Livestock breeding in Ukraine — revival or decline", Ahrobiznes

s'ohodni, [Online], vol. 11(234), available at: <http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/1105.html?ed=63> (Accessed 25 Sep 2013).

21. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2011 rik" [Statistical yearbook of Ukraine for 2011. Statistical yearbook], Avgust Trade, Kyiv, Ukraine.

22. State Statistics Service of Ukraine (2013), "Osnovni ekonomichni pokaznyky vyrobnytstva produktii sil's'koho hospodarstva v sil's'kohospodars'kykh pidpryemstvakh za 2012 rik" [The main economic indicators of agricultural production in farm enterprises for 2012. Statistical bulletin], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

23. The official site of National Bank of Ukraine (2013), "Statistical Bulletin (electronic version)", available at: <http://www.bank.gov.ua/files/stat.pdf> (Accessed 25 Sep 2013).

24. The official site of National Bank of Ukraine (2013), "Loans to agricultural corporations provided by other deposit-taking corporations (banks)", available at: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72196> (Accessed 25 Sep 2013).

25. Dem'ianenko, M. Ya. Hudz', O. Ye. and Stetsiuk, P. A. (2008), Otsinka kredytopromozhnosti ahroformuvan' (teoriia ta praktyka) [Credit surveillance of agricultural enterprises (theory and practice)], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.

26. Leaseurope Response to Green Paper on Financing Long Term Investment [Electronic resource]. — Available at: <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/positions/pp130625.pdf> (Accessed 25 Sep 2013).

27. The voice of leasing and automotive rental in Europe: annual survey 2012 [Electronic resource]. — Available at: <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/stats/European%20Leasing%20Market%202012.pdf> (Accessed 25 Sep 2013).

28. Dobizha, N. V. (2008), "Essence and form of leasing in agro-industrial complexes", Ekonomika APK, vol. 9, pp. 116—122.

29. The official site of National Joint Stock Company "Ukragroleasing" (2013), "History of leasing in Ukraine", available at: <http://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?istoriya-rozvitkulizingu-v-ukrayini.html> (Accessed 25 Sep 2013).

30. The official site of Public corporation "Rosagrolizing" (2013), "Breeding livestock", available at: http://www.rosagroleasing.ru/breeding_cattle/ (Accessed 25 Sep 2013).

Стаття надійшла до редакції 11.10.2013 р.